

UGC NET PAPER 3 JANUARY 03, 2017 SHIFT 1 SANSKRIT QUESTION PAPER

Note : This paper contains **seventy five (75)** objective type questions of **two (2)** marks each. **All** questions are compulsory.

सूचना : इस प्रश्नपत्र में **पचहत्तर (75)** बहु-विकल्पीय प्रश्न हैं । प्रत्येक प्रश्न के **दो (2)** अंक हैं । **सभी** प्रश्न अनिवार्य हैं ।

सूचना : अस्मिन् प्रश्नपत्रे **पञ्चसप्ततिः (75)** बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः सन्ति । प्रत्येकं प्रश्नस्य **अङ्कद्वयं** वर्तते । **सर्वे** प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. निरुक्तानुसारेण “अति” इत्यस्य उपसर्गस्य कोऽर्थः ?

(1) निषेधः	(2) एकीभावः
(3) पूजा	(4) अनादरः
2. निरुक्तानुसारेण “चित्” इत्यस्य निपातस्य अर्थो नास्ति –

(1) प्रतिषेधः	(2) उपमा
(3) पूजा	(4) अवकुत्सितः
3. निरुक्ते अधोलिखितेषु उपधाविकारस्य उदाहरणमस्ति –

(1) प्रत्तम्	(2) स्तः
(3) गत्वा	(4) राजा
4. ब्राह्मणग्रन्थानां विषयो नास्ति –

(1) छन्दोविवेचनम्	(2) पुराकल्पः
(3) विधिः	(4) निर्वचनम्
5. शिक्षावेदाङ्गे गणना नास्ति –

(1) तैत्तिरीयप्रातिशाख्यस्य	(2) ऋक्तन्त्रस्य
(3) पारस्करगृह्यसूत्रस्य	(4) नारदशिक्षायाः
6. ऐतरेयब्राह्मणस्य शुनःशेषाख्याने शुनःशेषस्य पितुर्नाम अस्ति –

(1) वाजश्रवाः	(2) अजीगर्तः
(3) कण्वः	(4) सौयवसी
7. ‘वाङ्मनस’ इत्याख्यानं वर्तते

(1) कौषीतकिब्राह्मणे	(2) ऐतरेयब्राह्मणे
(3) षड्विंशब्राह्मणे	(4) शतपथब्राह्मणे

8. “यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति तत्ते पदं संग्रहेण ब्रवीम्योमित्येतत्” कठोपनिषदि इदं कथनम् अस्ति –

(1) कण्वस्य	(2) यमस्य
(3) नचिकेतसः	(4) इन्द्रस्य

9. “तस्यै तपो दमः कर्मेति प्रतिष्ठा वेदाः सर्वाङ्गानि सत्यमायतनम्” इत्युद्धरणं वर्तते –

(1) तैत्तिरीयोपनिषदि	(2) कठोपनिषदि
(3) केनोपनिषदि	(4) बृहदारण्यकोपनिषदि

10. अधस्तनेषु स्वरितस्वरस्य भेदोऽस्ति –

(1) क्षैप्रः	(2) सन्नतरः
(3) निघातः	(4) सन्नतमः

11. ऋग्वेदीयशाकलसंहितायां उदात्तस्वरः केन प्रकारेण प्रदर्श्यते ?

(1) अ	(2) अ ¹
(3) अ ³	(4) अ [अचिह्नितम्]

12. ऋग्वेदप्रातिशाख्यानुसारेण रक्तसंज्ञका वर्णा भवन्ति –

(1) अनुनासिकवर्णाः	(2) सोष्मवर्णाः
(3) अघोषवर्णाः	(4) समानाक्षरवर्णाः

13. ऋग्वेदप्रातिशाख्यानुसारेण अधस्तनयुग्मानां समुचितां तालिकां चिनुत –

(a) ऊ	(i) अघोषः
(b) क	(ii) सन्ध्यक्षरम्
(c) घ	(iii) समानाक्षरम्
(d) ए	(iv) सोष्म

(a) (b) (c) (d)

(1) (i) (iii) (iv) (i)
(2) (iv) (ii) (i) (iii)
(3) (iii) (i) (iv) (ii)
(4) (ii) (iv) (iii) (i)

14. सर्वादौ वेदस्य अंग्रेजीभाषायाम् अनुवादः केन कृतः ?
- (1) ए वेबरेण (2) विल्सनेन
(3) ब्लूमफिल्डेन (4) ओल्डनबर्गेण
15. माध्यन्दिनसंहिताया हिन्दीभाषायाम् अनुवादः सर्वादौ केन कृतः ?
- (1) अरविन्देन (2) महर्षिदयानन्देन
(3) श्रीपाददामोदरसातवलेकरेण (4) स्वामी-विवेकानन्देन
16. अधोनिर्दिष्टेषु 'मनोः स्त्री' इति विग्रहे स्त्रीलिङ्गे अशुद्धः प्रयोगः कः ?
- (1) मनायी (2) मनावी
(3) मन्वी (4) मनुः
17. 'अध्यापयति वेदम्' इत्यत्र क्रियापदे परस्मैपदविधायको नियमः कः ?
- (1) अणावकर्मकाच्चित्तवत्कर्तृकात् (2) विभाषाऽकर्मकात्
(3) निगरणचलनार्थेभ्यश्च (4) बुध-युध-नश-जनेङ्-पु-दु-सुभ्यो णेः
18. 'वच्' धातोरशब्दसञ्ज्ञायां ण्यत्प्रत्ययान्तं किं रूपम् ?
- (1) वाच्यम् (2) वाक्यम्
(3) वच्यम् (4) उच्यम्
19. 'एध' धातोः आशीर्लिङि उत्तमपुरुषैकवचने किं रूपम् ?
- (1) एधेय (2) एधिषीय
(3) एधिताहे (4) ऐधिषि
20. क्रियामात्रविषयं व्यापारनियतञ्च किम्भवति ?
- (1) हेतुः (2) करणम्
(3) अधिकरणम् (4) सम्बन्धः
21. 'लोमन्' शब्दस्य मत्वर्थीयः शुद्धप्रयोगः कः ?
- (1) लोमनः (2) लोमिकः
(3) लोमिलः (4) लोमशः
22. 'शास्त्रपूर्वके प्रयोगेऽभ्युदयः.....' – अत्र महाभाष्यानुसारं रिक्तस्थानं पूरयत ।
- (1) कूपखननन्यायेन (2) तत्तुल्यं वेदशब्देन
(3) स्नातानुलिप्तप्रकारेण (4) पांसूदकन्यायेन

23. एषु पाठकगुणेषु कः गण्यते ?
(1) अक्षरव्यक्तिः	(2) गीती
(3) लिखितपाठकः	(4) शीघ्री
24. निम्नलिखितेषु अन्तःस्थेषु को ध्वनिः न गण्यते ?
(1) ट्	(2) र्
(3) ल्	(4) य्
25. निम्नलिखितेषु विषमीकरणस्य उदाहरणम् किम् अस्ति ?
(1) बभूव	(2) ससार
(3) गमिष्यति	(4) पपाठ
26. चीनी भाषा कीदृशी भवति ?
(1) योगात्मिका	(2) अयोगात्मिका
(3) प्रश्लिष्टयोगात्मिका	(4) श्लिष्टयोगात्मिका
27. अर्थसङ्ग्रहे 'वेदप्रतिपाद्यः प्रयोजनवदर्थो धर्मः' इति धर्मलक्षणे 'वेदप्रतिपाद्यः' इति पदं किमर्थं गृहीतम् ?
(1) द्यूतक्रीडादावतिव्याप्तिवारणाय	(2) स्वर्गादिप्रयोजनेऽतिव्याप्तिवारणाय
(3) श्येनयागादावतिव्याप्तिवारणाय	(4) भोजनादावतिव्याप्तिवारणाय
28. शाब्दीभावनायाः साध्यं किम्भवति ?
(1) लिङ्गादिज्ञानम्	(2) अर्थवादज्ञाप्यप्राशस्त्यम्
(3) स्वर्गादिफलम्	(4) आर्थी भावना
29. तर्कसङ्ग्रहदीपिकादिशा एषु गोलक्षणेषु कस्मिन् अतिव्याप्तिदोषः सङ्घटते ?
(1) श्रुङ्गित्वम्	(2) एकशफत्वम्
(3) कपिलत्वम्	(4) सास्नादिमत्त्वम्
30. 'तन्तुसंयोगः पटस्य' कीदृशं कारणम् ?
(1) असमवायिकारणम्	(2) समवायिकारणम्
(3) समवाय्यसमवायिकारणम्	(4) निमित्तकारणम्
31. न्यायसिद्धान्तदृशा व्याप्तिः का ?
(1) साध्यवदन्यस्मिन्नसम्बन्धः	(2) व्याप्यस्य पक्षवृत्तित्वधीः
(3) सिषाधयिषाविरहसहकृतसिद्ध्यभावः	(4) साध्यवत्त्वेन पक्षस्य वचनम्

32. योगसूत्रभाष्ये निर्बीजः समाधिः क उक्तः ?
- (1) सम्प्रज्ञातसमाधिः (2) असम्प्रज्ञातसमाधिः
(3) सवितर्कसमाधिः (4) सविचारसमाधिः
33. 'तस्मिन् परमगुरौ सर्वकर्मारपणम्' इति व्यासभाष्येण किं लक्षितम् ?
- (1) सन्तोषः (2) तपः
(3) स्वाध्यायः (4) ईश्वरप्रणिधानम्
34. वाक्यपदीयानुसारं 'स्फोटनादयोः' सम्बन्धः कीदृशो भवति ?
- (1) तरङ्गप्रतिबिम्बवत् (2) कार्यकारणवत्
(3) जन्यजनकवत् (4) घूमाग्निवत्
35. वाक्यपदीयानुसारं स्फोटः कीदृशो भवति ?
- (1) सक्रमः (2) भेदवान्
(3) अक्रमः (4) वर्णानुपूर्वी
36. 'आनन्दमयोऽभ्यासात्' इत्यस्मिन् सूत्रे 'मयट्' प्रत्ययः कस्मिन्नर्थे वर्तते ?
- (1) विकारार्थे (2) जनकार्थे
(3) कारणार्थे (4) प्राचुर्यार्थे
37. 'शास्त्रयोनित्वात्' इत्यस्मिन् सूत्रे 'योनिः' इत्यस्य शब्दस्य कोऽर्थः ?
- (1) जन्म (2) कारणम्
(3) कार्यम् (4) व्याख्या
38. हेमचन्द्रसूरिः कस्य दर्शनस्य आचार्योऽस्ति ?
- (1) बौद्धदर्शनस्य (2) जैनदर्शनस्य
(3) चार्वाकदर्शनस्य (4) सांख्यदर्शनस्य
39. सांख्यकारिकानुसारं किं तत्त्वं प्रधानपुरुषयोः अन्तरं विशिनष्टि ?
- (1) मनः (2) बुद्धिः
(3) अहङ्कारः (4) ज्ञः
40. सांख्यकारिकानुसारं करणम् कतिविधम्
- (1) षोडश (2) चतुर्दश
(3) सप्तदश (4) त्रयोदश

41. 'तज्ज्ञानं पञ्चविधं मतिश्रुतावधिमनःपर्यायकेवलभेदेन' उक्तिरियं केन दर्शनेन सम्बद्धा अस्ति ?

(1) आर्हतदर्शनेन	(2) बौद्धदर्शनेन
(3) रामानुजदर्शनेन	(4) न्यायदर्शनेन

42. वेदान्तसारानुसारं निर्विकल्पकस्य समाधेः कति विघ्नाः भवन्ति ?

(1) त्रयः	(2) पञ्च
(3) चत्वारः	(4) षट्

43. रुद्रदाम्नः शिलालेखः कुत्र विद्यते ?

(1) प्रयागे	(2) जूनागढे
(3) तक्षशिलायाम्	(4) पाटलिपुत्रे

44. इलाहाबादशिलालेखे अस्य नाम नास्ति –

(1) रुद्रदेवः	(2) शशाङ्कः
(3) चन्द्रवर्मा	(4) नागदत्तः

45. खरोष्ठ्यां लिप्यां कस्य अभिलेखाः उपलभ्यन्ते ?

(1) अशोकस्य	(2) समुद्रगुप्तस्य
(3) कनिष्कस्य	(4) खारवेलस्य

46. अधस्तनयुग्मानां समीचीनां तालिकां चिनुत –

(a) लोके हि लोहेभ्यः कठिनतराः खलु स्नेहमया बन्धनपाशाः	(i) रत्नावली
(b) वरं विरोधोऽपि समं महात्मभिः	(ii) हर्षचरितम्
(c) श्रीहर्षो निपुणः कविः परिषदाप्येषा गुणग्राहिणी	(iii) मुद्राराक्षसम्
(d) गजेन्द्रश्च नरेन्द्रश्च प्रायः सीदन्ति दुःखिताः	(iv) किरातार्जुनीयम्

(a) (b) (c) (d)

(1) (iii) (ii) (i) (iv)

(2) (ii) (iv) (i) (iii)

(3) (ii) (iii) (iv) (i)

(4) (iv) (i) (iii) (ii)

47. एषु किं रामायणाश्रितं भवति –
(1) नैषधीयचरितम्	(2) किरातार्जुनीयम्
(3) शिशुपालवधम्	(4) रघुवंशम्
48. एषु किं पर्व महाभारते नास्ति –
(1) द्रोणपर्व	(2) भीष्मपर्व
(3) युधिष्ठिरपर्व	(4) शल्यपर्व
49. महाभारताश्रितं न भवति –
(1) वेणीसंहारम्	(2) दूतवाक्यम्
(3) मध्यमव्यायोगः	(4) अभिषेकनाटकम्
50. 'ज्ञानविज्ञानयोगः' श्रीमद्भगवद्गीतायाः कतमोऽध्यायः –
(1) द्वितीयोऽध्यायः	(2) तृतीयोऽध्यायः
(3) पञ्चमोऽध्यायः	(4) सप्तमोऽध्यायः
51. एषु कस्य महापुराणेषु अन्तर्भावो नास्ति –
(1) मत्स्यपुराणस्य	(2) ब्रह्मपुराणस्य
(3) अग्निपुराणस्य	(4) साम्बपुराणस्य
52. 'फलेन मूलेन च वारिभूरुहां मुनेरिवेत्थं मम यस्य वृत्तयः' – नैषधीयचरिते इयमुक्तिर्भवति –
(1) नलस्य	(2) दमयन्त्या :
(3) हंसपत्न्याः	(4) हंसस्य
53. 'पौरैषु सोऽहं बहुलीभवन्तमपां तरङ्गेष्विव तैलबिन्दुम् ।
सोढुं न तत्पूर्वमवर्णमीशे आलानिकं स्थाणुमिव द्विपेन्द्रः ॥'
रघुवंशे कस्येयमुक्तिः ?
(1) लक्ष्मणस्य	(2) रामस्य
(3) भरतस्य	(4) शत्रुघ्नस्य
54. 'गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः प्रसिद्धमूर्ध्वज्वलनं हविर्भुजः ।' – शिशुपालवधे अस्मिन् पद्यांशे अनूरुसारथिः भवति –
(1) अग्निः	(2) सूर्यः
(3) चन्द्रः	(4) विद्युत्

55. “ईदृशानां विपाकोऽपि जायते परमाद्भुतः” – उत्तररामचरिते इयमुक्तिर्भवति –

(1) सीतायाः	(2) मुरलायाः
(3) तमसायाः	(4) लक्ष्मणस्य

56. मुद्राराक्षसे कौमुदीमहोत्सवः केन निषिद्धः ?

(1) राक्षसेन	(2) चन्द्रगुप्तेन
(3) चाणक्येन	(4) मलयकेतुना

57. “स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुषीषु

संदृश्यते किमुत या प्रतिबोधवत्यः ।।”

अभिज्ञानशाकुन्तले इयमुक्तिः कस्य ?

(1) शार्ङ्गरवस्य	(2) शारद्वतस्य
(3) दुष्यन्तस्य	(4) सोमरातस्य

58. हर्षचरिते पञ्चमे उच्छ्वासे – ‘विश्वस्तानां यशसा स्थातुमिच्छामि लोके न वपुषा’ – इत्युक्तिर्भवति –

(1) हर्षवर्धनस्य	(2) प्रभाकरवर्धनस्य
(3) यशोमत्याः	(4) कुरङ्गकस्य

59. “सूरिभिः कथितः’ इति विद्वदुपज्ञेयमुक्तिः ।।” – अत्र विषये के तावत् आनन्दवर्धनमते प्रथमे विद्वांसः ?

(1) मीमांसकाः	(2) तार्किकाः
(3) कवयः	(4) वैयाकरणाः

60. “क्रियायाः प्रतिषेधेऽपि फलव्यक्तिः... ।।” काव्यप्रकाशानुसारेण कस्यालङ्कारस्य लक्षणमिदम् –

(1) उपमालङ्कारस्य	(2) निदर्शनालङ्कारस्य
(3) विभावनालङ्कारस्य	(4) उत्प्रेक्षालङ्कारस्य

61. “ग्रामतरुणं तरुण्या नववज्जुलमञ्जरीसनाथकरम् ।

पश्यन्त्या भवति मुहुर्नितरां मलिना मुखच्छाया ।।” काव्यप्रकाशे प्रथमोल्लासे श्लोकोऽयं कस्य काव्य-भेदस्य उदाहरणरूपेण उल्लिखितः ?

(1) ध्वनिकाव्यस्य	(2) गुणीभूतव्यङ्ग्यकाव्यस्य
(3) शब्दचित्रकाव्यस्य	(4) वाच्यचित्रकाव्यस्य

62. दशरूपकानुसारेण –
 ‘अल्पमात्रं समुद्दिष्टं बहुधा यद्विसर्पति ।
 फलावसानं यच्चैव..... ।’ तत् किम् अभिधीयते ?
- (1) बीजम् (2) बिन्दुः
 (3) पताका (4) प्रकरी
63. दशरूपकमतानुसारं दृष्टनष्टस्य बीजस्य अन्वेषणं भवति –
- (1) मुखसन्धिः (2) गर्भसन्धिः
 (3) प्रतिमुखसन्धिः (4) निर्वहणसन्धिः
64. आसु कस्याः वक्रतामध्ये गणनं नास्ति ?
- (1) वर्णविन्यासवक्रतायाः (2) समासवक्रतायाः
 (3) पदपूर्वाद्धवक्रतायाः (4) प्रकरणवक्रतायाः
65. राजशेखरेण काव्यमीमांसायां दोषाधिकरण-विषये कस्य ग्रन्थकारस्य नाम उल्लिखितम् ?
- (1) सुवर्णनाभस्य (2) शेषस्य
 (3) धिषणस्य (4) भरतस्य
66. “दुःखार्तानां श्रमार्तानां शोकार्तानां तपस्विनाम् ।
 .... लोके नाट्यमेतद्भविष्यति ।।”
 नाट्यशास्त्रतः रिक्तस्थानं पूरयत –
- (1) मोक्षप्रदायकम् (2) ज्ञानप्रदायकम्
 (3) आह्लादजननम् (4) विश्रामजननम्
67. “मित्रात्रिपुत्रनेत्राय त्रयीशात्रवशत्रवे ।
 गोत्रारिगोत्रजत्राय गोत्रात्रे ते नमो नमः ।।”
 रसगङ्गाधरे प्रथमे आनने श्लोकोऽयम् उदाहरणं भवति –
- (1) उत्तमकाव्यस्य (2) अधमकाव्यस्य
 (3) उत्तमोत्तमकाव्यस्य (4) मध्यमकाव्यस्य
68. “यत्र व्यङ्ग्यमप्रधानमेव सच्चमत्कारकारणम्” जगन्नाथमते तत् भवति –
- (1) मध्यमकाव्यम् (2) उत्तमोत्तमकाव्यम्
 (3) उत्तमकाव्यम् (4) अधमकाव्यम्

69. कौटिल्यार्थशास्त्रोल्लेखानुसारं एषु कः कोपात् विननाश इति उल्लिखितः ?
- (1) अजबिन्दुः (2) रावणः
(3) करालः (4) जनमेजयः
70. कौटिल्यार्थशास्त्रे सर्वविद्यानां प्रदीपः, सर्वकर्मणाम् उपायः सर्वधर्माणां च आश्रयः का विद्या प्रोक्ता ?
- (1) आन्वीक्षिकी (2) त्रयी
(3) वार्ता (4) दण्डनीतिः
71. कौटिल्यार्थशास्त्रे एतत् वैश्यस्य स्वधर्मो न भवति –
- (1) याजनम् (2) दानम्
(3) अध्ययनम् (4) यजनम्
72. याज्ञवल्क्यमते गृहीतवेतनः कर्म त्यजन् –
- (1) चतुर्गुणमावहेत् (2) त्रिगुणमावहेत्
(3) पञ्चगुणमावहेत् (4) द्विगुणमावहेत्
73. स्मृत्योर्विरोधे न्यायस्तु बलवान् व्यवहारतः ।
अर्थशास्त्रात्तु बलवद्..... इति स्थितिः ॥
– याज्ञवल्क्यसंहितातः रिक्तं स्थानं पूरयत ।
- (1) राजादेशः (2) धर्मशास्त्रम्
(3) नृपस्येच्छा (4) नीतिशास्त्रम्
74. मनुसंहितानुसारं एषु कस्य क्रोधजव्यसने गणनं न भवति –
- (1) दिवास्वप्नस्य (2) वाक्पारुष्यस्य
(3) साहसस्य (4) दण्डपारुष्यस्य
75. मनुसंहितातः रिक्तं स्थानं पूरयत –
वेदः स्मृतिः ..... स्वस्य च प्रियमात्मनः ।
एतच्चतुर्विधं प्राहुः साक्षाद्धर्मस्य लक्षणम् ॥
- (1) उपकारः (2) अपकारः
(3) सदाचारः (4) परम्परा